

אמור ג

קרבנו לה, מיהאט שוין מקים געוווען א
מצואה מיט דעם קציר פון דער שדה,
ווארט מען געקבנט מיינען און מאין ניט
מחוייב מקים זיין און דער שדה אויך די
מצאות פון פאה ולקט.

לפי' דארף מען פארשטיין וואס רשי'
בפירשו ברעננט אראפ די דרשא פון
תoxic. "אמר רבנן אורודיס" ברבי יוסי
מה ראה הכתוב ליתמן באמצע הרגלים
פסח ועוצרת מבאן וראש השנה ויהכ"פ
וחג מכאן, למליך שכל הנוטן לקט
שכחה ופהה לעני כראוי מעליין עליין
כאיilo בנה בית המקדש והקריב עליין
קרבענותיו בתוכו".

אי ניט מובן — וואס רשי' ברעננט
אלץ תירוץ אויך דער שאלה א דרשא
(אי אגדה) פון תורה כהנים — פאר'
וואס איו עד ניט מפרש כפשווע ע"ז ווי
די תירוצים הניל?

דאם וואס רשי' וויל ניט אנגעמען,
בפשמי', דעם תירוץ פון רמב"ן (איו
פון א טיל פון די אנדערע מפרשים)
קען מען מסביר זיין וויליא' לפיטירוץ זה
האט דער פסוק ("בראש הפרשה", גלייך
דאрапט שטיין "בראש הפרשה", גלייך

(6) העיפ.

(7) ברוכ דפוס חומש שלפנינו, אבדימי'. אבל
בתוך, "אורודיס", וכיה בדפוסים אחדים דוחמש.
ועדי בדפוס ראשון ובכמה כתבי רשוי, "אנדרדים".
ולכארה בעזיל והבחור ועצער" בראוו ש בלתי
רגע, "תקין לשם הנכו" ורגע ומפורנס, "אבדימי"
(איו לומר להיפך — כי איי מסתבר כלל לומר
שתיקו לשם בלתי רגיל ויזוע). [ובסהיד לא נמצא
אבדימי ביר יוסט]. ובדים שני דריש וכמה כתבי
רשוי, "אנדרדים". וראה סחדז סדר תרייא סוף אות
ואין. וראה לממן העירה, 56.

(8) וכמייש בבארא מים חיים (פרשי') כאן.

א. אין דער פרשת המועדות
בפרשנו נאר דעם וואס די תורה זאגט
או וועגן קרבנות און יויכט פון שביעות,
שטייט אין פסוקין; ובקוצרכם את קציר
ארצכם לא חכלה פאת שדר בקוצרכ
ולקט קציר לא תלקט גו". שטעלן זיך
מפרשיה תורה און זינען מסביר דעם
טעם וואס די תורה זאגט און וועגן די
מצאות פון פאה ולקט בי' דעם ציויי
אויף מועדות:

א) דער אבן עזרא זאגט; וטעם
להזכיר ובקוצרכם את קציר ארצכם
פעם שניית ביעבור כי חג שביעות בכורי
קציר חיטים הזעיר שלא תשכח מה
שציתיך לעשות ביום ההם.

ב) דער רמב"ן איי מסביר: כי
בקוצרכם את קציר ארצכם רמו לקציר
הנזכר בראש הפרשה, יאמר כי כשי
תבווא אל הארץ וקצתרתם את העומר
ראשית קציריכם לא חכלה פאת השדה
ההוא לצורך העומר ולא תלקט הלקט
לומר שלא תדחה המצואה היהיא את
הלאוני האלה.

ג) כעין זה זאגן אנדערע מפרשים, אי
די תורה קומט באווארענען און אויך די
שדה וואס מיהאט פון איר געבראכט
דעם עומר, איי מחוייב איי פאה ולקט
זאגן, איי היית מיהאט די "ראשית
קציריכם" פון דער שדה — געבראכט א

(1) בג, כב.

(2) ועדזי בחוקוני עה"פ. ולהעיר גם מרשכים
עה"פ.

(3) קדושים יט, ט.

(4) בג, י"ז.

(5) כלי יקר. אויהיה. אברבנאל בטעם הב.

ב) עיר איז מפרט ומארך בהקשרו
„פסח ועצרת مكان ור' יהוכ'פ וחג
 مكانן“ און באנוגנט זיך ניט מיטן זאגן
מה ראה הכתוב ליתנם באמצעות
הרגלים?

ג) און פסוק ווערטן דערמאנט נאר
פהה און לקט — און רשי איז מוסיף
אויך „שכחיה“.

[און אעפ' און דאס איז דער לשון פון
רב' אוורדימס אין תoxic, איז אבער דרכ'
רשי בפירושו (כמذוכר כמ"פ) ניט
אראפעברעגען דעם גאנזן לשון
האומרו, ער ברענגן נאר דעם טיל
וואס איז נוגע איז פשׂשׂמ¹² (ובפרט איז
בנדוז' זאגט ניט רשי בלשון „איתא
בתoxic“ אבער כי"ב)
— מיינטעס איז די אריכות המאמר
אייז נוגע (אייך) איז פשׂשׂמ¹³.

ג. די קשיא ווערטן נאר שטארקער
— רשי איז בלאהיכ' משנה, ובכו"כ
פרטימ, פון דעם לשונו וויעס שטייט איז
תו"כ:

1) איז תoxic איז דער לשון ר' יהוכ'פ
ויהוכ'פ مكانן און רשי איז מוסיף
„וחג“?
2) איז תoxic שטייט „לקט שכחה ופהה

נאר דעם ציווי פון קצירת העומר. אבער
דער ביאור פון און עורה איז לאורה א
ביאור פשוט ומספיק איז פשטוט של
מקרא.

ב. ווועט מעו דאס פארשטיין
בהקדים כמה דוקים איז דעם פירוש
רישוי:

רישוי שטעלט זיך אויף דעם ווארט
„ובקוצרכם“ און איז מפרש: „חוור ושנה
לעבור עליהם בשני לאוין“, און דער
נאך איז ער ממשיך אמר רב' אוור-
דים כו“, כנ"ל

אייז ניט פארשטיינדייק: סאיין ידוע¹⁴ איז
בשעת רשי זאגט א צוויטן באזונדען
פירוש אויף דעם וועלבן עניין אדרער
ווארט, שטעלט ערעס איז א בעזון
דערן דיבור המתחליל —

פון דעם וואס דא נעמט רשי ארין
בידע פירושים איזן וועלבן דה איז מובן,
או זי האבו א שייקות צוויישן זיך.
ולכאורה זיינען דאס צוויי לגמרי באזון
דערע עניינים: „חוור ושנה לעבור עליהם
בשני לאוין“ האט לכואורה קיין קשר
ושיביות ניט מיטן מאמר פון רב' אוור-
דים, וואס איז מסביר פארוואס דאס
שטייט „באמצע הרגלים“.

אויך פאדערט זיך ביאור בדיק כמה
ענינים בפרש"ז זה:

א) דער דיק היודע, או רשי ברענגן
דעם מאמר בשם אומרו נאר דאו ווען
דערמיט קומט צו א הוספה ביאור און
דעם תוכן המאמר (נייטיג — פאר א
תלמיד מלול).

9) ואינו כותב „גורי“, כי כוונתו לכל הפסוק,
cdrbc בכי"מ.

10) לדוגמא — בראשית פ"י ע"ה: „בראשית“
וזיה שני „בראשית בראש“, בתחילת פרשتنا „בני
אהרן“ ווזיה שני „בני אהרן“. ועוד.

(11) וכן משנה הסדר (בתoxic —) מהכתוב
שנאמר תחלה פאה (לא תכללה פאת ש"ר) ותחיך
לקט (ולקט פאיירך) וכותב „לקט שכחה ואהוה“.
(12) וכדמוכרה בנדוז' גופא, שלא הביא הטיסום
של דבריו רב' אוורדימס שבתו"כ: וכל מי שאינו
מציא לקט שכחה ופהה ומיעשר עזי מעין עליין
כאיין בייחיש קיים ואינו מקיריב קרבנותיו לתוכו
(אבל להעיר שגם בפסיזי כאו ליתא הסויום). וגם
משפט מעשר עני, דקלקמן בפניהם.
(13) ויה בדפסי רשי ורוב כתבי רשי, אבל
בדפוס שמי ליהא, וגם כוה מסתבר לומר „שתחוקין“
להתאים לתוכיכ, בכbaraה הבהא.

פונ דעם וואס ער נעט און דוקא די גירסא, איז מוכח און זי איז (מער) מתאים און מסתבר בפֿשׂהּם.

ד. וויטער איז רשי מעתיק דעם ווארט "תעוזוב" און איז מפרש, "הנה לפניהם והם ילקטו ואין לך לסייע לאחד מהם".

פרעגט¹⁹ מען אוית דעם: פֿאַרוֹוָס איז רשי מפרש דעם ווארט "תעוזוב" ערשות און דער פרשה — און גיט פֿרְיעָר איז פֿקדושים, ואו עס שטייט (צום ערשותן מאל) דער זעלבער לשונ²⁰?

ה. ויש לומר הביאור בכל זה:
וואס דער פֿסּוֹק "בְּקוֹצְרָכִים וְגֹזֶן"
שטייט דא (אין פרשת המועדות בכלה), און ניט איז א מקומ המוחך פֿאַר דֵי מצוותה, איז לבי פֿשׂהּם (דרך רשי בפי) קייז קשיא ניט:

עד הפט קומט דאס בהמשך צו די פריער געזגטע (בפרשה זו) מצוות,
וואס דער פֿסּוֹק זאגט און בקשר צו קצירת התבואה: ער הויבט און פריער,
כ' תבאו אל הארץ וגוי וקצתם את

(19) שפֿיה كان בשם הנחי.

(20) כשפֿיה: ועיק מגיל למדרש שני שתי דורות מתיביה אחת. וניל דודא מתרצע לחברתה, עיריש מירציו. ולפי פירושו נמצאו, שדרשה אחת נלמדת מ"תעוזוב" שבפֿי קדושים, והבי — מ"תעוזוב" שבפרשותנו, והרב רצה לחייב שתי הדורות בפעם אחת ולפיכך המתינו לכוא.

אבל: א) כמדובר בפי — איזו דרך רשי (ודרך פֿשׂהּם) להמתין בהבט התcroft עד לפרשנה צו? ב) מפשטה לשון רשי לא משמע שב' דרישות זו, כי אם שאיזו לך לסייע הוא השילוה של מיש לפניהם, הנה לנודים כי.

ומשים במשמעות לדוד באן, הרי (נטוף על קושיא הבי הניגל) אינו (ואפלו לא ברמן) בפֿרשי רשי לא כתוב: א) שפֿאה ניתנת גם בעמרם. ב) שאיז צרי לחולק לפניהם, ואדרבה, הפֿכוּ משמע מפשטות לשון רשי, וראה לפמו בפנים סעיף יב.

ומעשר עני" — און רשי איז משמשת "מעשר עני"!²¹

3) אין חוויכ איז דער לשון "שכל מי שהוא מוציא כו'", און רשי זאגט "שכל הנותן קט כו' לעני כראוי".

4) אין חוויכ — "מעליין עליו באילו ביהם" קיים והוא מזכיר קרבנותיו לתוכו" און איז רשי: "מעליין עליו כאילו בניה"²² ביהם" והזכיר עליו קרבנותיו בחוכו".

און אעיפ איז סאיון ממשע און רשי האט געהאט איז גירסא אין חוויכ בדברי רבוי אורדינס²³, וויבאלד איז רשי ברענgett דאס בשמו, איז אבער דאס גופא דורש ביאור: פֿאַרוֹוָס האט רשי אויסגעקליבן דוקא די גירסא פון דבורי רבוי אורדינס (ווי ער ברענgett זי), און ניט די גירסא הרגילה והנפוצה וואס שטייט בתוכו לפנינו,

(14) כיה ברוב הדפוסים שלפנינו, ובדפוס שני דריש. אבל בדפוס ראשון כמה כתהי רשי איתא ברשי גם "מעשר עני" (כבותיך). וכנראה שגם בזה תיקוי הבחר הזעץ (או שנשחרבב) ע"פ החיבור במקום לשון רשי, "גוני (בראוי)" וכתוב "מעשר עני הכרואו".

(15) ובליש כאן "שכל מי שמנח".

(16) כיה ברוב הדפוסים (כולל דפוס שני) ומתי רשי, בדפוס ראשון וכמה כתהי רשי הוא כתובים אבל גם בזה נראה שתקוני ע"פ התOMIC כי באם הי כתוב כתובים "קדים" פשות שלא יתכן לגורסא חדש מלבד דלא כתוביך — "בנהה".

(17) אויל ייל שלרשי זהו פירוש בדברי התOMIC, דאליב היליל באילו הקשיב קרבנותיו ביהם"ק, דההקדמה "מעליין עליו באילו ביהם" קיים" — איז קיים ביהם"ק שיד לערליו, לפועלתו.

(18) אבל אינו מוכחה שכו הוא בכל שינוי הניל, כי ייל שלרשי מבאר דבריו רבוי אורדינס אף שאיזו לשונו (כמדובר במיט'). אבל גם עפי צרי כיior מה מכיריה ביאור ושינויים בזה?

(*) ראה לקוטש דיזיך ע' 46 הטורה 12 בשוחטן וועוד.

דעריבער לערנט רשי' איז דאס ווּאס "חזר ושנה" איז "לעbor עליים בשני לאוין". און ס'אי קיין קשיא ניט פארז וואס האט די תורה באשטייטס איז מאין עבור "בשני לאוין" דוקא בי די מצות און ניט בי אנדערע²⁵ — און ווי רשי' איז מפרש²⁶ "הרביה"²⁷ מצות בתורה נאמרו ונכפלו כי לחיב ולענוש על מנין לאוין שביהם" (און איז פשטו של מקרא האט קיין ארט ניט צו פרגען פארוואס זינגען די מצות אויסגעיטילט איז דעם פון אנדערע²⁸).]

ו. דוקא נאך דעם פירוש שטעלט זיך (בעיקר) די שאלה "מה ראה הכתוב ליתnom באמצע הרגלים" — און די קשיא האט און ארט דוקא ווען די "אמצע הרגלים" איז באופן פון "פסח ועצרת مكان ור' יה וויה'פ' וחג מכאן". והביאור:

ווען די אזהרה פון "ובקוצרכם וגרא" וואלט געמײַנט א ניעם ציווי אויף פאה ולקט, וואלט מען געקענט מסביר זיין כניל, איז דער פסוק שטעלט דא די מצות פון פאה ולקט שם ובהמשך וואס ער אונט די אנדערע ציווים בשיכות צו קצירת התבואה. ווּבאלאט ס'אי א ציווי ולאו חדש שטעלט עם דער פסוק דא, כדי מיזאל ניט מינגען איז מיט די איבנַן דערמאנטע דא מצות וואס זינגען פארז בונדז מיט קצירת התבואה ענדיזן זיך די מצות ביימ קציר (ובAMILIA קען ער שווין ענדיזן שנידין און נעמען די גאנצע תבואה פאר זיך — ע"ד פ'.

(25) ולהעיר שבנוגע לעולמות נאמר עזה'פ' נפ' חזא (כד, כא) משאיכ' בפרט.

(26) תשא לד, כנ.

(27) ואינו אומר "ר'וב מצות".

(28) אבל ייל שמוobar הוא עפ' משיכ' בהמשך פירושו — השינוי והחידוש שהבאים לגבי שאר מצות, ראה לממן בפניות.

קצירה והבאתם את עומר גו"י" דערנאנט שטייט דער אנזאג פון "מנחה חדשה"²⁹ וואס מברעננט בחג השבועות מן החדש פון חיטים, און בהמשך זהו זאגט און די תורה נאך מצות וואס זינגען פארבונדן מיט קצירת התבואה.

ריש' בפירושו באווארנט (בעיקר) פארוואס די תורה איז מזהיר אויף די מצות פון לקט ופה א צוויטן מאל (נאך דעם ציווי איז פ' קדושים, און ווי דער אבן עזרא איז מדגיש: "וטעם להזכיר וכו' פעם שניית?") און איז מפרש: "חזר ושנה לעbor עליים וכו'".

[אונ מהאי טעמא גופא איז מובן דאס וואס רשי' לערנט ניט ווי דער אבן עזרא "הזהיר שלא תשכח מה שצויתך לשות בר'":

איון פ' קדושים צוזאמען מיטן ציווי אויף פאה און לקט שטייט איז פסוק²² "כרמר לא תעולל ופרט כרמר לא תלקט" — ובמילא אויב די תורה דארף אנזאגן נאכאמאל די מצות בנוגע און עני כדי שלא תשכח, האט די תורה אויך גע-דרפט²³ איבערחויזן דעם ציווי פון "כרמר לא תעולל ופרט וגרא"²⁴.

איון פון דעם מוכח איז מיהאט ניט מורה פאר תשכח (וכיויב) בי די מצות — און ווי מיעט בי ר'וב המצאות, און די תורה באווארנט ניט א צוויטן מאל (אפיקו ניט אלעמאל ווען עס קומט זייער זמן), איז מיזאל זי ניט פארגעטען צו מקיים זיין.

(21) בג. טה.

(22) יט, יו"ד.

(23) להעיר מכליל יקר סא: וכזה מיושב מה שלא הזכיר פרט כרמר וכו'.

(24) דדר אגב דפאה ולקט — אתיל דלשית הכרם הוא לאחורי חגה'ס (ראה לממן סעי' ט והערה).

טא ווי פאסט דא ארינו די אזהרה
(לעבור בשני לאוין) בנגע צו «פה
ולקט».

ז. אויף דעם קומט דער תירוץ
למלדך שלן הנוטו לקט שכחה ופה
לענין בראי מעלין עליו צאילו בנה
ביהמ'יך והקريب עליו קרבנותיך בתוכו».

די הסברה פון דעם:

די שייכות און פרגלייך פון מתנות
עננים צו הרכבת קרבנות איז מובן³³:
כשם ווי קרבנות הייבן זיך און פון «אדם
כי יקליב מכם ולא מן הגזל»³⁴ ער אי
מרקבי און גיט אווועק פון זינע צום
(מוזבח וכחן — לoit דעם ציווי פון דעם)
אויבערשטונג, עדז איז אויר בא מתנות
עננים וואס ער איז מקיים דעם ציווי ה'
צו גבען (פון זיון תבואה צו די עננים —
ער גיט אפ) פון זיינע נכסים צו (די
עננים לoit דעם ציווי פון) דעם
אויבערשטונג.

און אעפ' איז דאס איז בא יעדער
נתינה צדקה לעננים — איזעס אבער
בוי די מתנות לקט שכחה ופה באיתר
שאת וואפּוּ מיווחד:

בוי סתם צדקה³⁵ קען געמאלאט זיין איז
דאס געלט וואס ער גיט האט ער פארץ
דינט בל' גיעעה (דורך א ליליכטן מסחר
אדער ירושה, מציאה וכירוב): ס'אי נאר
וואס וויבאלד איז מיט דעם איז «יכול

(32) חגה'ש ווהג'יס ריק שם, חג הקציר גוי חג האסיפה
(ולהעvoir מרמביין שם, טז) ובפ' תשא לא. יה
ובפרשיי (וראה שם, כא ובפרשיי), שם, כב.
ובפרשנו ריק בנגע להג'יס מתואר ומטע
(נאפסcum גוי) (כב, לט), וגם זה לא בתחלת הפרשה
כשמפרק שמנא.

(33) וראה גויא כאו.

(34) פרשיי ויראה א, ב.

(35) ראה גויא שם באפּוּ אחר.

אנדרען מפרשין בס"א) נאר «ובקוץ»
רכם את קציר ארצכם זיינען דא נאר
מצאות וואס מידאראה תאן אידייער מיקען
נעמען און הנאה האבן דערפּון — «לא
תכליה פאת שדר כי' ולקט קציר לא
תלקט».

ויבאלד אבער איז אזהרה איז נאר
«לעבור עליהם בשני לאוין»³⁶, איזעס
נאר מתאים צו שטייען דא (או ניט
בפרשא הדומה בתוכנה להפרשא
שנאמר בה בפעם הא') אויב דאס האט א
שייכות צום חוכן פון דער פרשה.
(ווארום מידאראף דאך דאס ניט בא
וואערענש דא, היה מזוייס שווין די
מצואה פון פריער, בנייל) —

אבער בניד"ד שטייט דער פסוק
צווישן ענינים וואס (עיקר) תוכנן איז
(ניט איזויפּיל די מצאות שבקצירה, נאר)
מצאות הקרבנות³⁷ (פון די ריגלים)³⁸ —
ויא ראיי: «פסח ועצרת מכאן ור'ה
וירחכ'פּ (וחג) מכאנ' (וואס ר'ה וירחכ'פּ
האט ניט קיין שייכות צו (קצירת
הتبואה), ומזה משמע, איז די גאנצע
פרשה איז עיקרת קרבנות המועדות³⁹».

(29) ואולי ייל לאדריך ייסא — שבאמ' הי' זה פעפּ
האי שנאמר הי' קשה עד וויה מה ראה נא', זיין
כאו מקומו. אלא שמתחלת מבאר רישי העיר —
מה ש, חור ושנה, שהוא בדי «לעבור עליהם בשני
לוארן, ואחיכ' משיך דגס לפּז' עיינן ישנה הקשיא
מה ראה הכתוב בו».

(30) היינו, דנוסף להו שאין המדבר כאן במצוות
שבקצירות (כ"א ע"ד המועדות), הנה בענין הרගלים
ונאף, איזו הכתוב בא לזרע ומון המיחוד בחחאת
لتבאות הארץ (אכיב, קציר ואסיפה) כיא מצאות
הקרבנות שברגלים, כדמות מה שיריה וירחכ'פּ
מכאן, ככפניהם והערלה .32.

(31) להפּיר וממביי פרשנותו כג, ב. וראה רשי
כב, ת. שם, כה.

(32) וכדמוכה גם מזה שכאו לא תיאר הכתוב
הרוגלים (זומננ) ביחס לתבאות הארץ כמו בפ'
משפטם כג, טו (ביברשיי), טז (ביברשי ששם) (הא
שזו פעם הא שנטטו עליהם, אעפּיכ) נזכרו

(ב) דער געבען (מצד הציווי פון דעם אויבערשטן), די זאך וווערט געגעבן צו און ענין.³⁸

די נפק'ם צווישן די צוויי: אויב דער עיקר הדגשה איז דער יוקר העניין וואס ער נעמט אוועק פון זיך א זאך וואס איז געבעונדן מיט חיות נפשו — איז ניט (אויפיל) נוגע איז ווועלכו אופן דאס קומט איז צום עני.

אויב אכבר דער עיקר הדגשה איז איז דעם געבען — דעמאלאט איז נוגע דער אופן, די שלימות הנtinyה.

און דאס איז דער חילוק צווישן דעם לשון פון רבי אוורדיס ווי ער שטייט אין תוייכ און ווי ער וווערט געבראכט איז פירוש רשי': איז תוייכ איז דער חידוש והשווהה הניל (פון לקט כו צו קרבנות) איז דעם וואס ער איז «מוציא» די תבואה פון זיין שדה כו³⁹, דעריבער אויר ער מוסף אויד שכחה און מעשר עני, וואס זינגען גטמיג גלייך צו לקט ופהה איז דעם, וואס ער איז מוציא פון זיין רשות די תבואה, וואס קומט דורך יגיעת כפוי:

(38) ואולי ייל דתלוי בהטעמים מצאות פאה כו (מתנות עניות): לטעם החינוך (מצוחה רטן) כי השית' רצה להיות עמו אשור בחור מעוטורי בכל מדחה טוביה ויראה ושוויה להם נפש ברכה ורוח מדיביה... כי מתוך הפעולות תחפעל הנפש כי... עיקר העניין הוא והשוויה מושגתו (ודבר שבא עז' יציע בפאי), שעיזו מתפעל נפש האדם. ולטעם המזין (ח'ג פלייט) «המחלמת העניות והדרלים לעור האכיננס במיניהם חליקם» — עיקר הדגשה הוא בהמנינה מהען כראוי. אבל ייל דגם בחינוך עיקר המדעה טוביה הוא והשוויה לנצרכים — עיש בהמשר לשונו «בי בחרות האדם חלק א' כו' שייתנו בו הזרים תראה נפשו שכע ורצוץ כו'». וראה ספר מעל דקה סי' אלף תלגן.

(39) להעיר מרכבו אהרו לתoxic פרשטו כאות והטעם בזה ברור הוא כיוון דזה זה עיקר העבודה הוא נדבכת לבנו לתחת ממונו לעבודת האיל יתרבד אשר צוואה, וראה הסברת הגויא כאן.

לknות חי נפשו, קומט אויס איז ער גיט אוועק «חי נפשו».⁴⁰

משא'כ די תבואה וואס ער גיט אפ אלס פאה ולקט כו איז דאס א זאך וואס עס קומט דורך זיין יגעה איז חריש זריעה וכוי און דערנאנץ די קצירה, «בזיעת אפיק תאכל לחם».⁴¹

וואס דערפֿאָר איז די דרש פון רבינו אוורדיס בתרוכ' «מעלון עליו כאילו ביהם'ק קים והוא מקריב קרבנותו לתוכו» שיד בעיקר כי לקט שכחה ופיאה ומעשר עני און ניט כי צדקה סתם.

רש'י טייטשט דאס אפ בהdagשה נוספת, איז די יגעה איז דער תבואה הארץ וואס ער גיט אוועק צום עני — און דאס נאך אידער ער נעמט די תבואה צו זיך און דאן גיט ער פון איר תרומה, מעשר וכוי און נאכדעם איז ער נהנה (פונגעם לחם וכוי וואס ער קriegט) פון זיין תבואה — איז דאס (ניט נאר ווי ער וואלט מקריב געוען קרבנות, נאר אויד) «כאילו בנה בית המקדש» — בדגמת העבודה והיגעה איז בנין בהם'ק, וואס קומט אידער ער איז מקריב קרבנותו דארט.

ח. איז דעם פארגלייך — מעליון עליו כאילו ביהם'ק קים, אידער בנה ביהם'ק, און «הקריב קרבנותו» — זינגען דא צוויי עניינים:

(א) דער אוועק ועמען פון זיך — מצד הציווי פון דעם אויבערשטן א זאך וואס יכול לknות חי נפשו און נאכמער — א זאך וואס ער קriegט עס דורך יגעה מיט זיין חיות וכחות נפשו;

(36) ר' ר' תניא פלו (מה, סעיף).

(37) בראשית ג, יט ובספרש. שם, יט.

עננים וואס ער קליבט אויס (וואס זייןען קרובים וכיו'ב).

ומהאי טעמא אין אויך מער מתאים דער פארגלייך פון "כאלו בנה בית המקדש" (ניט נאר "bihemek קיים"), ווארום דער בנין אייז דורך איגעה וואס איר תבלית אייז די הנאה פון יעדן איידן אונ פון אלע איזן, פון כלג ישראל — ניט נאר "כאלו . . ." הוּא מקריב קרבַּ נחוֹן לתוכו — פָּאֵר זִיךְ.

ט. עס ווערט אבער די שאלת: די אלע פרטימ אין ליקט שכחה ופהה אייז דוגמתם דא אויך בא עלילות ופרט כרמן וואס די תורה האט אויף זיין גאנגע זאגט צוֹאָמָעָן מיט די ציווים אויף פאה וליקט צום ערשות מאל — פָּאַרְוּאָס אייז ר' אודרידיס ניט מוסיף אויך עלילות אוון פרט. אונ כאטש זיין שטייען ניט אייז פוקט דא — אייז ער דאך מוסיף שכחה. הגם זי ווערט ניט דערמאנט אין פוקט?⁴⁰

דעריבער ברעננט רשי אין דער קשייא די גירטא פון רבבי אודרידיס ר'ה וויהכ'פ ווּגְן מְכָאָן — צוֹ מְדַגְּשׁ זַיְן, אֶז דא רעדט זיך וועגן דער צייט פון קודם החג — פָּאֵר דעם זמן פון "באספכם את תבאות הארץ"⁴¹ (בחג הסוכות). אונ דערפער אייז דא מתאים צו דערמאנט נאר שכחה וואס זי אייז שידן איזעם ומ'

(40) ובפרט לשכחה א) נאמר רק לקמן בפ' תאא. (בכ. ט). ב) בפסוק שם מפרש "לגור וליתום ולאלמנה יהי", משאכ' בעילות ופרט אשר א) כבר למדנו יחד עם פאה ולט. ב) מצויה לעני ולגר העובב אותם הנזכר בפאה ולקט.

וזוחט לומר שלכו לא הדזרך רשי לפרטו. כי מוכן מאליו שקי עעל עלילות ופרט שנאמרו יחד עם פאה ולקט. משאכ' שכחה שהוצדר לפרטו כיון שלא נאמר שם.

44) פרשנו כה. לט.

משאכ' רשי, וואס אין מdegish דאס וואס "נוֹתָן . . . גַּעֲנִי"⁴² קרואי, אין ער מוסיף נאר שכחה, היהו איז נאר שכחה אייז בדומה צוֹ לקט ופהה איין דעם וואס די נתינה אייז באופן הרاوي — דהיננו: די אלע דורי מצות (ליך שכחה און פאה) זייןען גלייך אין דעם וואס (ניט נאר גיט ער אוועק זאכן וואס זייןען פארבונדו מיט ווית נפש, נאר) די נתינה אייז אין א שלימוטידין אופן, דער נתינו האט ניט דערבי (איפיל) קיין טובת הבאה"⁴³ ("נוֹתָן . . . כְּרָאוּי") עי' וואס ער גיט עס לעבדו ולאמתו אדער צוֹ עניהם וואס זייןען אים נאענט וכיו'ב.

ריש' אייז אבער ממשית מעשר עני הריות או איין דעם האט דער נתון א טובת הנאה⁴⁴ — ער קען דאס געבן צוֹ די

(40) להעיר מכל' יLER באן: "אכל לפירשי קשה מה עני קרבנות למתרונות עניהם וכפי הנראה יש קצת דמיון ביןיהם כי גם הקרבנות רוכבו נאכלו לכתרנים דרך זדקה".

(41) חילין כלל, א. רמביים היל' מתיע פיא היה. ומובן בפסחים מפשטות לשון הכתוב כפ' קדושים שם.

(42) חולין שם. בחולין שם "מעשר עני המתחלק בחוץ ביתו יש בו טובת הנאה" (וראה פרשוי שם, עיב' ד"ה יש בהן). משאכ' המתחלק בגורן (רמביים שם פ' פיו ה'). חודה מעשר עני חולין שם מספרי, ודי' גנדיים פה, ב, ד' וווען הראי'ש שם).

אבל להעיר שרשי לא הביא ספרי היגיון בסתרה הכתובים בפ' ראהה (יד, כח) ותבואה (כו, יב), ובכ' המקומות כתוב "וון להם כדי שביעיה מכאו אמרו אייז פחתון לעני בגורן צוֹי". ובכלט שכחה ופהה בגורן מחליין אותה, ולא כלט שכחה ופהה שהענינים לוקחים בלבד (בוווים). ראה רמביים שם הריא. ריש', רעיב' וטורט פאה פ'יח מיה. וראה משנה ראשונה שם.

(43) וגהעיר שלפי פ' החומר חולין שם זמי'ה הכרון נדרים שם, הרוי מחלת יה' בו טומת הנאה דחילקו בביה' בימות הנשימים והונחר ממנו בימות החמה מניחו בגורן.

אוֹן דאָס אַיז אוּיך מְוֹסִיף בֵּיאָר אַין
דֻּעַם וּוֹאָס רְשִׁי' (ברײַינְגֶט דִּי גִּירְסָא
וּוּלְלְכָע) אַיז מְשַׁמֵּיט "מְעַשֵּׂר עֲנֵי",
וּוְאַרוּם אוּיך דִּי נְתִינָתָה מְעַשֵּׂר עֲנֵי פָּוֹן
תְּבוֹאת הָאָרֶץ אַיז עַד הַרְגִּיל צְוָאָמְעָנוּ
מִיטָּנְתִּינָתָה המְעַשְׂרוֹת פָּוֹן "יַקְבָּד" כִּי —
אַיז זָמֵן האַסְפָּה⁴⁸ (אוּיך קּוֹמֶט דָּאָס לְאַחֲרֵי
דִּי אַסְפָּת הַתְּבוֹאת וְהַפִּירּוֹת אַיז בֵּית⁴⁹)
וּוֹאָס דָּאָס אַיז בְּזָמֵן החַגְגָּוּ, בְּנַלְל.

וַיֵּשׁ לוּמָר אַיז אוּיך מִצְדָּעָם אַיז
מְעַשֵּׂר עֲנֵי נִיטָּלְגָּמְרִי בְּדוֹמָה צָו לְקַטְּ
שְׁכָחָה וְפָאָה (אַין דֻּעַם וּוֹאָס "כָּל הַנְּטוּן"
וּכְרִי' מְעַלְלָן עַלְיוֹ כָּאַלְיוֹ בְּנָה כִּיהְמַיִּק
וְהַקְּרִיב עַלְיוֹ קְרַבְנוֹתָה⁵⁰): וּוּבְאַלְדָּא אַיז דִּי
נְתִינָתָה פָּוֹן מְעַשֵּׂר עֲנֵי אַיז נִיטָּלְגָּמְרִי יָאָר
(וּוְלְקַטְּ וּבְכִי), נָאָר אַיז מְאָל אַיז דְּרִי
"יָאָר"⁵¹, דְּעַרְבִּיבָּעָר דְּרִיקָּט זִיךְרִי אַיז דֻּעַם נִיטָּלְגָּמְרִי⁵²
אוּוּזָּק זָיִן חִיּוֹת נְפָשָׁו וּוּבִי בֵּי דִּי אַנְדְּעָרָעָ
דְּעַרְמָאנְטָעָ מְצָוֹת.

וְעַד־זָהָב בְּנוֹגָעַ לְכָרְמָה, וּוֹאָס אַיז נִיטָּלְגָּמְרִי אַז
(מְזוֹזָה) הַכְּרִיחָה פָּוֹן דֻּעַם מְעַנְשָׁן, זָהָב וְעַד־
וּוֹאָס דִּי טְרִיחָה, דִּי נְטִיעָה וּכְרִיבָּה,
אַיז נִיטָּלְגָּמְרִי זָמֵן רָב יָעַדְן יָאָר וּוּבִי בָּא
תְּבוֹאת הַשְׂדָה.

יוֹיְדָה. בְּהַמְשָׁךְ לְזָה אַיז רְשִׁי' מְפַרְשָׁ
"תְּעֻזָּב, הַנְּהָה לְפָנֵיכֶם וְהַמְּלַקְטָו וְאַין לְ
לְסִיעָה לְאַחַד מְהַמָּם".

בַּיּוֹם עַרְשָׁתָן צְיוּוִי אוּיך דִּי מְצָוֹת (אַיז
פְּקָדְשָׁים), וּוֹאָס עַס שְׁטִיטָה "לְעָנֵי וּלְגָרָ
תְּעוּזָב אָוֹתָם", דָּאָרָף רְשִׁי' נִיטָּלְגָּמְרִי
זָיִן, וּוֹיְלָעָס אַיז מְוֹכוֹן בְּפִשְׁטוֹת אַיז דִּי
תּוֹרָה קּוֹמֶט דָּאָרָט זָגָן אַיז וּוֹאָס עַס בָּאָ
שְׁטִיעָן דִּי מְצָוֹת פָּוֹן פָּאָה וּלְקַטְּ כִּי: "לֹא

48) רָאָה רָאָה יָד, כֵּה וְאַיְלָד. תְּבוֹא כִּי, בְּ
וּבְפִרְשִׁי.

49) רָאָה לעַלְל העַרְהָה 42, וְשָׁנִין.

50) וָרָאָה פְּרִשִּׁי מְשִׁפְטִים בְּגָג, טָז. וָרָאָה פְּרִשִּׁי
נָח ח, כְּבָא.

פָּוֹן קְצִיר אַרְצָכָמָי, אַבְּעָר נִיטָּה דִּי מְצָוֹת
פָּוֹן עַולְלוֹת וּפְרַט כְּרַמְּקָדָם וּוֹאָס זָוִעָר זָמֵן
אַיז בְּכָל שְׁפָעַטָּר (בִּימֵי חַג הַסּוֹכּוֹת)⁵³.

(45) יוּפְזִי מוּבָן גם מה שרשוי שינה מהסדר
בְּכָרָא (ראָה לעַלְל העַרְהָה 11) כיון שמדובר בפעולה
האדם בזמנו קצירותם, לכן כותב סדרם בהווה ועייד
הרגל, משאכ' בצעיוי הכתבוב — כתוב ח'יר וודאי
תְּהִלָּה — פָּאָה, וְאַיְלָבָה שְׁהָוָה רָק לְפָעָמִים —
בָּאָם נְשָׁרוּ, וְלֹא יִתְהַרְשֵׁם — לְקַטְּ כִּי — רָאָה
תוֹסִיס פָּאָה פִּיד מִיג'

(46) אוֹ שְׁצִירָה לְהַכְּרִים דָּרָך אַגְּבָה דְּפָאָה כִּי
(ראָה העַרְהָה 24) — הַזָּה בְּכָרָא בֵּין שְׁהָבָנוֹת "שְׁלָא
תְּשִׁבְתָּה מִשְׁזִוְתִּיךְ לְעַשְׂתָּה", משאכ' בְּדָבָר רִי'
אוֹרְדִּילְבָּם.

(47) רָאָה פְּרִשִּׁי תְּבוֹא (כִּי יְבָ) שהרבבה אלילות
יש שְׁלָקְטָו אַחֲרֵי הסוכות (וְהַרְיָה בְּשִׁיטָה וּפְרִשִּׁי
עַסְקִינְגָּן). וּבְתוּדָה כָּנֵס בְּבָב (כת, א) "דְּבָצְרָה הָיוּ
בְּחַשְׁרִי וּכְבָרָה כָּלָה הקְיִיִּישָׁ".
אָכְל לְהַעֲיר מְשָׁלָח (יג, כ) "וְהַיִּם יִמְּכֹרְוּ
עַנְבִּים" — שְׁהִי בְּתִקְוֹתָתָם (ראָה רְשִׁי' מְאָמָרָה אַ
בָּ). וְלְכָאָרָה כִּי מְשֻׁמָּע גַּם הַבְּרִבָּה בְּפָ' בְּחוּקוֹתָי
(כת, ה) "וְהַשְׁגִּין לְכָם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁגַּי אֶת
וּדְעָן", שְׁוּרָע הָוָה "חַצִּי תְּשִׁרְיָה וּמְרַחְשָׁו וּחַצִּי
דְּבָאָי" קְדָם בְּצִיר טְפִי' כְּדַכְתִּיב בְּמַרְגּוֹלִים וּהַיִּמְּסִים
יִמְּיִבְּרִיר עַנְבִּים".

ולְפִי' זה אוֹלֵל יַל שְׁבִתִּיכָּת "חַג" מְוֹסִיף רְשִׁי'
בְּיָאָר וְהַרְבָּה רָק עַז שְׁלָא העתק מְעַשְׂרָה עֲנֵי, שהָוָה
(כְּכָל) בְּנָמוֹן הַחַג. כְּדַלְלָמוֹן בְּפָנִים.

*) גַּהְתִּיר שְׁעָדָה זוֹהַג בְּרַמְבִּים. שְׁבַּהַמְּעָז
וּמְנוּן הַמְּמֹועֵת מִיטָּלְגָּמְרִי וְאַיְלָד וּבְהַמְּמֹועֵת שְׁבַּהַמְּכֹחְרָה
לְכָמָן מְחַזְּיָה. כְּתָב פָּאָה לְקַטְּ וּנְעַדְעָן סְדָרָה בְּפָנִים
הַלְּקָגְגָה שָׁס בְּגָג מְהַלְלִי מְתִינִי וּפְזָבָב אַיְלָד, משאכ'
כְּשַׁמְפְּרָטָם בְּיַדְעָה פִּיא הַזָּה וּנְעַדְעָן בְּכִים בְּחַמְשָׁד
הַחִיכָּוֹת) נְקַט לְקַטְּ שְׁכָחָה וּפְאָה, ואַיְלָד.

*) וּבְפִרְשִׁי נָח (כת, כב) שְׁמַיְהָוָה וְלֹא גַּיְתָּה
חָאָרָה וְלֹא שְׁמִירְבִּשָּׁס אַחֲרֵי בְּשִׁדּוֹת — דְּלָא כְּמַיְשָׁ
צָהוּן שָׁס דָּאָרָה הָוָי בְּאַיְלָנוֹת וְרָאָה גַּס פְּרִשִּׁי בְּזָ
שָׁמְדָה וְכָס

**) בְּסֶפְתָּרוֹן שְׁלָמִי שְׁפָט, זָהָא הַזָּה הַפְּרִוּתָה כָּנֵס
שְׁלָמְתוֹת עַדְיָן כְּזָה. אַבְּלָה דְּזָהָק לְזָה שְׁלָמְתוֹת
חַמְמָנוֹן הָוָי דְּזָהָק כִּיְבָא הַדְּשָׁמִים (אַחֲרֵי חַמְמָנוֹן
תְּשִׁירָה).

יא. א תלמיד ממולח קען אבער נאר אליך פרעגן אוית דעם פירוש פון רבבי אוורדימס, אוו "כל הנונן לקט שכחה ופהה כראוי מעילן עליו כאילן בנה ביהמ"ק כו".

איו וואס באשטייט פארט די גורייסע מעלה פון דעם וואס ער נעמת צו און גיט אועוק א זאָר, ניט האַבְּנְדִּיק קיין אייגענע טובת הנאה

[ובפרט איז עייד הריגל איזעס גאָר ניט אַזְוִיפֵּל בְּכֶmoת: אַיְינְגָּר אַדְעָר צוּווִי אַרְאָפְּגָּעָפְּאַלְעָנָעָן שְׁבָלִים פָּוּן לְקָט, די פָּאָר פָּאָרְגָּעָסְעָנָעָן זְאַנְגָּעָן, אַדְעָר די שְׁבָלִים בְּפָאַת הַשְּׁדָה (וּוָאָס אַיְן פְּסָוק שְׁטִיטִיט ניט קיין שְׂיעֻר⁵², אַוְן מְדָאָרִי רִיאַתָּה אַיְן טָאָקָעַ נִיטָאָ קִיְּנוּ שְׂיעֻר⁵³ — אַפְּיִי הַנִּיחָה שְׁבוֹלָת אַחַת יֵצֵא יְדִי חֻבְּתוֹת⁵⁴, אַוְן אַפְּיִי מַדְרָבָנוּ אַיְן עַס אַשְׁעָרוּ פָּוּן אַחַד מְשִׁים וּכְיִ).]

איו אַמְתָּה טָאָקָעַ, וּוּבְאַלְדָּה דָּאָס קּוּמָט מִגְּיָעָן כְּפִיו אַיְן בִּי אִים טִיעָר אַוְידָר דָעָר דָבָר מּוּעָט — לְוִיטָ פִּירְשָׁוּ רְשִׁיָּה אַיְן דָאָר דָעָר עַיְקָר דָעָר אַוְן הַנִּתְיָה, "נוֹתָן לְקָט שכחה ופהה לעני כראוי" — טא]

מייט וואס אַיְן דָאָס אַזָּא דָבָר גְּדוּלָה, בי אַז "כאילן בָּנָה בְּיהַמִּיק וְהַקְּרִיב עַלְיוֹן קְרַבְּנוֹתָיו בְּתוּכוֹ?"

אוית דעם ברעננט רשיי (אויד) דעם שם בעל המאמר, רבבי אוורדימס:

חוֹזֵל דַּעֲרַצְיָלוֹן אַיְן יְרוּשָׁלָמִיָּה, אַז יְהוּדָא אִישׁ הַזִּי הַאָט זִיךְרָא בְּאַהֲלָלָתוֹ דָרִי

(52) וּבְרִשְׁיָה קְדוּשִׁים שם, ט כתוב "שְׁנִינָה פָּהָה בְּסָוף שְׁדָהָרִי אָפְּ שְׁבָכָמָה מְצֻוֹת כְּתָב שְׂיעָר, וּכְמוֹ שְׁתִיכְפָּה לְאַחֲרֵי בְּלָקָט כְּתָב שְׁבָלִים הַנּוֹשָׂרִים בְּשֻׁעַת קְצִירָה אַחַת אוֹ שְׁתִים אַכְלָכָר".

53) רִישׁ מְס' פָּהָה.

54) לשׁוֹן הַרְמְכִים שם הַטְּזִי.

55) שְׁבָעִית פִּיהָה הַיִּהְהָה, וּבְנְדָרִים פְּיָאָה הַיָּה (אלָא דְשָׁם לְפִנֵּינוּ רְבִי אַבָּא בְּרִי), וּבְבָבְלִי נְדָרִים (פָּא. א) הַוָּא כְּרָאָה קְצָת, כְּבָהָרָה 58.

תְּכִלָּה פָּאת שְׁדָךְ גּוֹי וּלְקָט קְצִירָה לָא תְּלַקְּט . . (גָּאָר) לעַנִּי וּלְגָרְתָּעָב אָוּתָם, וּוָאָס דָעָר פִּירְשָׁוּ פָוּן "תְּזַעֲזָב"
איוֹ פְּשׁוֹטוֹ כְּמַשְׁמָעוֹ:

משָׁאַיְכָ בְּפִרְשָׁתָנוּ וּוָאָס דָא וּוָיִס מְעַן
שְׁוַיְין דַעַם תְּוּכָוּ וְאַוְפָן קִיּוּמָן פָוּן דִי
מְצֹוֹת, אַז דִי פָהָה אַוְן לְקָט דָאַרְפָּהָ מְעַן
איְבָעָרְלָאָזָן פָּאָר דִי עַנִּים — אַוְן דָאָס
וּוָאָס דָעָר פְּסָוק זָגָט דָא נַאֲכָמָאָל
, וּבְקוֹצְרָכָם גּוֹי לֹא תְּכִלָּה פָּאת שְׁדָךְ אַיְזָן
בְּכָדִי מְוֹסִיף זַיְינָן אַז "כָּל הַנִּתְיָה לְקָט
שְׁכָחָה וּפְהָה כְּרָאָי מְעַלְיָן עַלְיוֹן בָּאַילָן
בְּנִהְיָה בְּיהַמִּיק וְהַקְּרִיב כּוֹי", וּבְנִילָן צָו
מְדֹגִישׁ זַיְינָן אַז דִי נִתְיָה אַיְזָן בְּאוֹפָן הַרְאָיוּ
וּבְשְׁלִימָות, בִּזְוּ אַז דָעָר בְּעַל הַשְּׁדָה הַאָט
אֲפִילָו ניטָ קִיּוּן טובת הנאה —

איְזָן מְבוֹן אַז אוִירָד דִי הַוּסְפָּה "לְעַנִּי
וּלְגָרְתָּעָב אָוּתָם" (הַיּוֹת אַז אוִירָד דָעָר
עַנִּין וּוָיִס מְעַן שְׁוַיְין פָוּן פְּקָדָשִׁים), אַז
בְּכָדִי צָו מְוֹסִיף זַיְינָן אַז דַעַם פְּרָט פָוּן
שְׁלִימָות הַנִּתְיָה (וּבְמִילָּא) — שְׁלִילָת
הַהְנָאה) פָוּן דַעַם נוֹתָן; אַז דָעָר בְּעַרְבָּר אַז
רְשִׁיָּה מְפָרֵשׁ, "תְּזַעֲזָב הַנָּחָה לְפִנְיָהוּ וְהָם:
יַלְקְטוּ וְאַז לְךָ לְסִיעָה לְאַחַד מְהָמָה:
ニיט גָּאָר הַאָט עַר ניטָ קִיּוּן טובת הנאה
אוֹסְטִיקְלִיבָּנוּ וּוּנְמָעָן פָוּן דִי עַנִּים צָו
גַּעַבְן, גָּאָר עַר הַאָט אֲפִילָו ניטָ קִיּוּן זַיְינָן
צָו מְסִיעָה זַיְינָן אַיְינָם גַּעַמְעָן, זַיְינָן
דָאָס אַיְינְגָּאנְצָן אַלְיָזָן.

(51) וּלְשָׁנוּנוּ גַּוְיָן לְךָ לְסִיעָה לְאַחַד מְהָמָה הַהָּא
הַפִּיְּשִׁי שֶׁל הַנָּחָה לְפִנְיָהוּ, שָׁאוּן הַכְּבוֹנָה שִׁינְיָה
לְפִנְיָהוּ, עַד וְהַנְּחָתָה בְּשֻׁעְרִיְּדָמְעָשָׁר עַנִּין בְּרָאָה
שֶׁ (רָאָה לְעַיל הַעֲרָה 42 וּבְמִשְׁנָה רָאָשָׁונה שֶׁ).
וּרָאָה יְרוּשָׁלָמִי פָהָה רְפִּיְּדָה תְּזַעֲזָב, הַנָּחָה לְפִנְיָהוּ
תְּבָהָאָה בְּקַשְׁתָּה כּוֹי). וּעֲדָיוֹ בְּתֻוְיכָ קְדוּשָׁים שֶׁ. וּרָאָה
לְפִנְיָהוּ הַנָּחָה לְפִנְיָהוּ וְהָם יְבוּבוֹו, וּרָאָה לְקָמָן בְּפִנְיָהוּ
סְעִיף יָבָן.
וּפְשִׁיטָא שָׁאוּן לְדִיקָה לְשׁוֹן רְשִׁיָּה "כָּל הַנִּנְחָן לְקָט
שְׁכָחָה וּפְהָה עַנִּין וּלְמִרְמָר שְׁכּוֹנוֹתָנוּ בְּדִי,
(וּרָאָה בְּמַשְׁכִּיל לְדוֹד בָּאָז דִּיהְתְּזַעְזָב) — כְּמוֹ
שְׁלִשְׁוֹן הַמְּשָׁנָה שֶׁ דִּפְהָה נִתְהָנָה בְּמַחְבָּרִי, אַף
שְׁהַכְּבוֹנָה "הַנָּחָה לְפִנְיָהוּ".

קדימה לגביה די עניין וואס זינגען
ווײַיטער פון אים.

אייז ליפי שיטטו מוכו דער גראיסער
חידוש וענין בנדויז, או "ונתנו לקט
שכחחה ופהה לעני כראוי מעלי עלי⁶¹
קאלו בנה ביהם"ק והקריב כו" —
ווארום די הנגה וואס מאנט זיך ביז
לקט שכחחה ופהה, ער זאל ניט מקדים
זיין די וואס זינגען קרובים אליו (אדייער
ענין עררו בכלל) פאר אנדערע, אייז
היפך טבעו ווי עם דאך זיין ע"פ תורה,
וכניל.

יב. ע"פ הניל יש לומר בזה "ענינים
מופלאים" ע"ז ההלכה (וואס מיקען
אוריינטמען פון רשי⁶²):

דער דמבעס פסקינט⁶³ או פאה (או)
אווי אויך לקט ושכחחה אייז א לאו הניתק
לעשה, אוין אויך או "עבר וקצר את כל
השدة" אוון האט ניט איבער געלאות קיין
פהה במחובר אייז "לוקח מעט מה
שකער כו" וונתנו לענינים שניתנו מצות
עשה שנאמר לעני ולגר תעוזב אותם⁶⁴.

אבער ע"פ (הניל בפירוש) רשי⁶⁵
בפסותו של מקרא קומט אויס, או דאס
אייז ניט קיין לאו הניתק לעשה⁶⁶, דער
פסקו לעני גוי אייז ניט קיין ניעיר חיב
מצוחה וועלכער אייז מנתק דעם לאו דורך
ונתנו, געבן דאס לעני:

דער "לעני ולגר תעוזב אותם" וואס
שטייט אייז פ' קדושים אייז מהאר דעם
אפונ פון קויק הלוא — "לא תכלת פאת
שיך לקצור", דורך "לעני ולגר תעוזב

(61) ראה מעיל זדקה שם בסופו. ולהעיר ע"ז
ההלכה מצפיג' הל' מתיע פיא היה. ועוד.

(62) הל' מתיע פיא הבה-ה. סהמיצ' מע' קבלכא.
מליט' ר' ר' ר'.

(63)

לשונו הרמכיים שם היכ.

(64) אבל ראה פנים יפות לקדושים שם. משכיל
לזידן באן.

טעג אויף דער גזין "מנין שחי עיר
הזאת קודמין לחיה עיר אחרת אטה לגביה
רב' יוסי כו" און רב' יוסי האט גערופן
זיין זון ר' אבירודים⁶⁷ או ער זאל אים
זאגן "הדין טעמא מנין שיין העיר
הזאת קודמין לחיה עיר אחרת אל
תהיינה"⁶⁸ הערים האלה תהינה עיר ועיר
וואח"ב ומגרשי סכיבותי⁶⁹.

ולכארה פארוואס האט רב' יוסי גע⁷⁰
דארטט דופן זיין זון אבירודים און אים
זאגן או ער זאל ענטפערן — פארוואס
האט ר' יוסי אלין ניט געזאנט יהודאי⁷¹
דעם מקור הדינו? ובפרט או ער (ר' יוסי)
אייז דער וואס האט געזאנט דעם דין.

דערפון אייז פארשטיינדיק, או דער
ענין אייז געווון רב' אבירודים לימוד
מיוחד — (ע"ז ווי מיאגת אויף ר'
יהודא או כליה חנויי בנויין הווה⁷², אויף
ר' עקיבא — כלד לד אצל גגעים
וואלהות⁷³ ועוד) — ער האט זיך בא
זונדרעס "געקאכט" אייז דער הלהה פון
"חיה העיר הזאת קודמין", און דערפאר
האט ר' יוסי אים גערופן.

ד.ה. תנוי פון רב' אבירודים און אייז
דעם ענין, או ע"פ תורה אייז די ענינים
וואס זינגען ניענעטער צו אים (אפיו
נאר א קירוב וואס מגעפינט זיך איין
דער זולכער שטאט) האבו א דין

(56) בכלי שם "ורדימוס", ועדז בשבת קיט, ב.
וכיה ביליש פרשנתנו כאן.

(57) יהושע בא. מ.

(58) בבלאי: א) אשכחוי ורדמים ביר יוסי,
ומעצמו אמר לו טעמא דאבא לא שרבי יוסי קרא
לברי. ב) שאלו הטם דראי דכשיותן קודמין גען
אתרים. ג) הביא הראי מהכתוב (מטות לה, ג)
"ומגשיהם יוציא להמתה וגוי", שרואים דכיבסה
קרי לוי חיימט. וראה מראה הפנים ושורי הקרכו
ליירושמי נדרים שם.

(59) ברכות כ, א. ושיין.

(60) הgingה זיך, א. ושיין.

בגוננו אחר: הגתינה „לענין ולגר“ בא לקט ופאה באופן פון „תעוזב אותו“, אז זיין זאלין געליאו נעמון אונ ער האט ניט די טובת הנאה פון געבען, איז ניט א (זיטי) קער אונ נספדיינער פרט אין מזות לקט שכחה ופאה⁶⁵, גאר דאס איז גדר המזויה: דער גדר המזויה איז ניט (גאר) דער עניין פון „מציא לקט שכחה ופאה⁶⁶“ גאר (אריך) דער „נוחן (לקט שכחה ופאה) לענין קרואו“ — „לענין ולגר תעוזב אותו“.

יג. פון דעם געטט מען אראויס אויך די הוראה איז יינה של תורה פון פרשיי — אויף וויפל עס איז נוגע איז קיום מצואה, אפייל איז מצואה קלה, שובלות אהת פורתה (כניל טיא), זאל געטען ווערן מיט אונ אמרת און קיין פניות און הנאה. און אויך, לאידר גיסא, אויף וויפל עס איז נוגע די איגעגען אתכפיא — כופה את יצרו בין ווי בא כי תורה חמור שנאיך רוכץ תחת משאו גו' עזוב תעוזב עמו⁶⁷, איז „מצואה בשונא כדי לכוף את יצרו⁶⁸“ — אויף איזויפל איז דוקא מזד דעם וואס ער איז מקיים די מצואה פון לקט כי היפך ווי עס טראגט אויס מזד טבע עפ' תורה (או בצדקה סתם — גיט ער ענים הקרכבים פריער⁶⁹), מזד דעם דוקא, „מעלון עליו כאילו בנה ביימיק והקريب עליו קרבנותיו בתוכיו“;

אוון איז מאינו עוסק „לשנות מדתוין

אותם⁷⁰; אוון דער צויזיטער ציוויל⁷¹ „לענין ולגר תעוזב אותו“ שבפרשנתנו⁷² קומט⁷³, אדרבה, נאר מוסיף זיין אין דעם העדר ההנאה, כולל צו שול זיין די הנאה פון נתינה⁷⁴.

(65) ובכיוומה לי, ב- “תפוקה מעיקרה ממשמע” ולידיה לא הו לאו הנתק לעשה. וראה פרשיי ותרויי שם.

(66) להעיר מתמורה (ו. א.): שני התם דאמר שרוא תעוזב תעוזב יתרה. וראה תודעה אמר אבוי שם.

ולהעיר מהשköיט (גם בדעת הרמב"ם) — ב- “לימודי ה למוד פה. שעהמַל הל זיג הייט. שווית שואל ומשיב מהדורא שתייא ס"כ. מפרשים ליום שם, ועוד. וראה הננסן בהערת 68. ואכ"ם. (67) בהכתוב והקבלה כאא, דהכתוב דפ' קורושים לא תבליה פאת שך לקדור יהורי על ייוב לכתיה שלא יגמר לקדורו, והפסוק דפרשנו „בקזרין“ יהיר על הדיעבד אם כבר קדר כל השדה דיתו מן ההקדר כי.

אבל ראה ירושלמי רפי' דטהה שלמדין מהכתוב דפרשנו שהפה ניתנת בחומר (ראה פני משה שם), וכן הובא בפיהם ובריש שם. וכן בראש הל' מת"ע הביא הרמב"ם הכתוב דפרשנו לעצם המזהה דפהה, אלא יניח מעט קמה, ועדין בסהמ"ץ מלית רוי (ראה הוצאת העליר וספחו), וכן בגין המצאות בריש ספר היד לרוב הכתבי (ראה רמב"ם ס' המdue — ירושלים, תשכ"ד).

(68) ולהעיר דלפין לא מציין לפרשיי הדין דפהה בעורומים באם עבר וקדר (ראה העירה שלפנינו) ולהעיר מצעני היל' מת"ע רפי' (ושם פ"ב היד לא-ב"ג) דשם מירושלמי דחויב פאה בעורומים הואח חיבור בפ"ע, ולא דנסאך עליו החיבור דקמה, ע"ש בארוכה בנוגע לאו הנתק לעשה, וחילוק הסוגיות דבריש חולין תמורה וערוד. ואכ"ם.

(69) ועוד חדש בפרשבי פשחונו (השיר להניל) דחויר ושנה לעבר עליות בשני גאון, ולא מזאתו לעי"ש לשאר מוסיקים שסיל כי. ועי"פ הניל בפניהם ייבו החודש בוה, שהרי גם תעוזב⁷⁵ דפרשנתנו איז הכוונה עז' מששה דנתנה כו' כי"א, שנח לפניויהם כרי' כניל, ומכוון שאין בו מששה לא נתק (ונשאלו פעלו) ב- הלאויזי — ראה תודעה הנה חולין פא, א' בסופו. וראה פנים יפות שם. ואכ"ם.

(70) להעיר מכדים שם היד גענין (קמ: מפורש בתורה פרשת אמור).

70) כפשות לשון הרמב"ם שם היה.
71) ולהעיר מלשון הרמב"ם בסהמ"ץ ובמנין המזות שם וכן בהלוחות להל' מת"ע „להנוח פאה“, להנחי לקט פוי, ולא כתוב „לענין“. משאיכ במלית רוי ואילך. וראה לשונו ריש הל' מת"ע.
72) משפטים כב, ה.
73) כיט לב. ב.
74) שיע' יוד סרג'יא ס"ג.

הטבעיים, בין "לשנות טבאי מודתיר"⁷⁵, דער בנין בית המקדש כפשוטו, "ושם געשה לפניך . . . מצות רצונך" — אין דעת ביהם⁷⁶ השליishi שיבנה במהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצשיך פ' אמור תשל"ח)

⁷⁵ ראה לקייד חייאנו, א ואילך. ונתן בהתחמם חוי ג ע' ס. ולהעיר מכשיט סכיד, בשם רס"ג.

⁷⁶ ראה לקייד שם מאמר אדרהי "כל עניין התסדיות הוא לשנות טבאי מודתיר" — והרי באאת המשיח תלוי בהפצת המعتقدות (פסידות) חוצה.